

การใช้การวิจัยระบบสาธารณสุข เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ ในระดับพื้นที่

Use of Health Systems Research for Supporting Decision Making at the Provincial Level

■ กองบรรณาธิการ Editorial team

ปีนความพยายามของสถาบันฯ ที่จะส่งเสริมให้ผู้บริหารงานสาธารณสุขในพื้นที่ ได้ใช้งานวิจัยระบบสาธารณสุขเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด สถาบันฯ ได้ให้การสนับสนุนโครงการภายใต้แผนงานนี้ไปหลายโครงการแล้ว และได้ติดตามการดำเนินงานมาเผยแพร่เพื่อการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลวิชาการซึ่งกันและกัน โดยจะนำลงตีพิมพ์เป็นตอนๆ ไป ในรูปของการสัมภาษณ์เป็นหลักฉบับนี้ ขอเริ่มด้วยการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสถาบันฯ เป็นปฐมฤกษ์

ถาม: ขอบทวนแนวคิดของแผนงานนี้

อ.พ.สมศักดิ์: ในการดำเนินงานเพื่อจะแก้ปัญหาสาธารณสุขในแต่ละพื้นที่ พื้นที่ในที่นี่ จะใช้พื้นที่ในทางบริหารเช่น อำเภอ จังหวัด หรือเป็นพื้นที่ในทางภูมิศาสตร์ เช่น บริเวณเขตที่สูงหรือเขตชายแดน ก็ได้ ในการแก้ปัญหาสาธารณสุขในแต่ละพื้นที่ ผู้เกี่ยวข้องต้องมีแผนงานโครงการต่างๆ และมีการดำเนินการ ในการดำเนินการเพื่อจะแก้ปัญหาจะมีคำถามมากมาย เริ่มตั้งแต่พื้นที่นั้นมีปัญหาอะไร พื้นที่นั้นควรจะทำปัญหาอย่างไร ถ้าจะแก้ปัญหาอย่างนั้น ควรจะใช้ใคร จำนวนเท่าใด ควรจะใช้เงินเท่าไร ถ้าลงมือไปตามแผนที่วางไว้แล้ว งานได้ผลเป็นอย่างไร ปัญหาที่จะแก้ลดลงหรือเพิ่มขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหรือไม่ คำถามเหล่านี้สำหรับผู้ที่มีความรู้เชิงบริหารคงทราบดีว่าเป็นคำถามมาตรฐานในกระบวนการการวางแผนและบริหารจัดการนั่นเอง ปกติแล้วในการดำเนินการเพื่อแก้ปัญหาต่างๆ ก็ต้องดำเนินการตามกระบวนการการแก้ปัญหาที่เรียกว่า problem solving cycle เทียบได้กับหลักพุทธศาสนาที่เรียกว่า “ปฏิจจสมุปบาท” นั่นเอง

ในกระบวนการนี้ โดยทั่วๆ ไป ผู้บริหารหรือผู้รับผิดชอบการแก้ปัญหาในพื้นที่ จะมีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เพราะว่าการดำเนินงานปกติจะมีระบบข้อมูลข่าวสาร มีข้อมูลปัญหาสุขภาพอนามัย โรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งมาจากการเฝ้าระวังโรค การสำรวจต่างๆ ข้อมูลทรัพยากรหรือเงินจากเอกสารงบประมาณ ข้อมูลจำนวนบุคลากรในพื้นที่เหล่านี้มีอยู่แล้ว ปกติผู้บริหารจะใช้ข้อมูลเหล่านี้มาวางแผนดำเนินงาน จริงๆ แล้วข้อมูลเหล่านี้คงมีร่องว่างอยู่มาก เช่น ข้อมูลว่าด้วยปัญหาบอกไม่ได้ว่าประชากรกลุ่มใดที่เป็นเป้าหมายสำคัญ จนกว่าจะมาวิเคราะห์หรือเก็บข้อมูลเพิ่มเติม บางทีก็ไม่แน่ใจว่าสาเหตุของปัญหาเกิด

มาจากอะไร เพราะปัญหาแต่ละปัญหามีสาเหตุหลายประการ สาเหตุบางอย่างอาจเป็นสาเหตุหลักในพื้นที่ ก แต่อาจไม่ใช่สาเหตุหลักในพื้นที่ ข ดังนั้นถ้าจะแก้ปัญหาในพื้นที่ ก และพื้นที่ ข ก็อาจจะต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมว่า สาเหตุที่แท้จริงคืออะไร เช่นเดียวกันการประเมินบุคลากร หรือแม้กระทั่งงบประมาณที่จะต้องใช้งบก็แตกต่างกันไปตามพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่นั้นจะมีลักษณะใกล้เคียงกันเพียงใดก็จะมี ความแตกต่างกันอยู่บ้างเสมอ จึงต้องการข้อมูลบางอย่างที่จำเพาะสำหรับพื้นที่มา ดูด้วย แต่ข้อมูลเหล่านี้อาจจะหาไม่ได้จากระบบข้อมูลที่มีอยู่หรือระบบรายงานปกติ ต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม หรือแม้ว่าจะมีข้อมูลอยู่ในระบบปกติ ก็ต้องการการวิเคราะห์ที่แตกต่างไปจากการวิเคราะห์ที่ทำตามธรรมดาๆ การวิเคราะห์ข้อมูลที่แตกต่างไปจากปกติหรือการหาข้อมูลเพิ่มเติม อันนี้ก็เรียกว่าเป็นการวิจัยแล้ว เพราะว่าหมายถึงการหาข้อมูลเพิ่มเติมจากที่มีอยู่แล้วตามปกติ ส่วนว่าจะต้องวิจัยลึกซึ้งมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับระดับช่องว่างของข้อมูลที่มีอยู่รวมทั้งระดับของความลึกซึ้งหรือความพร้อมของพื้นที่ต่างๆว่าจะแก้ปัญหาได้กว้างขวางมากน้อยแค่ไหนเพียงใด มีความเป็นไปได้ที่จะหาข้อมูลเพียงใด มีเวลาเพียงพอที่จะหาข้อมูลได้ละเอียดแค่ไหน ทั้งหมดนี้ต้องเอามาคิดผสมผสาน ถ้าผู้บริหารในแต่ละพื้นที่ทำงานแก้ปัญหาโดยเอาข้อมูลที่มีอยู่มาดู ตั้งคำถามว่ายังมีข้อมูลอื่นที่ต้องการเพิ่มเติมอีกบ้างไหมและคิดหาวิธีเก็บข้อมูลเพิ่มเติม กระบวนการเหล่านี้เรียกว่าเป็นการวิจัยระบบสาธารณสุขในพื้นที่อยู่แล้ว นั้นเป็นแนวคิดข้อที่หนึ่ง

แนวคิดที่ 2 ผู้บริหารอาจไม่ได้เริ่มต้นจากการตั้งคำถามว่าปัญหาที่ควรจะต้องแก้ไขคืออะไร แต่ว่าเมื่อทำงานบางอย่างไปสักระยะหนึ่ง หรือได้รับคำสั่งว่ามีงานนโยบายบางอย่างต้องทำ ก็เกิดคำถามว่า จะทำอย่างไร

เป็นการทำงาน ร่วม เป็นการท วิจัยที่ไม่ใช่วิจัย เพื่อเอาผลวิจัย ไปทำเอกสารวิ การขอข แต่ วิจัยเพื่อต การจะได้ข้อมูล ไปแก้ปัญหา

ถึงจะดี หรือว่าทำแล้วผลจะดีหรือเปล่านั้น ตัวอย่างเช่น ถ้ามีการบอกว่า เราต้องพัฒนาสถานอนามัย ความจริงแผนการก็อาจจะ มีมา แต่ว่าพื้นที่ต่างๆอาจจะอยากรู้ว่าการดำเนินงานตามแผนในแต่ละด้านแต่ละส่วน ได้ผลมากน้อยแค่ไหนเพียงใด ทำแบบไหน จึงจะดีกว่า ก็อาจจะมีการศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม มีการวางแผนว่าจะหาข้อมูลอะไรบ้าง เพื่อจะบอกว่าได้ผล ไม่ได้ผล และถ้าไม่ได้ผลจะรู้ว่าเป็นเพราะเหตุใด หรือถ้าได้ผล ก็ จะรู้ว่าทำไมจึงได้ผล จะได้ทำต่อหรือเกิดความมั่นใจในการทำต่อมากยิ่งขึ้น อันนี้เป็นคำถามที่เกิดขึ้นได้ ในกระบวนการแก้ปัญหาในพื้นที่หรือการดำเนินการตามแผนงานต่างๆ ในพื้นที่ พุดง่าย ๆ คือว่า ถึงจะเป็นการดำเนินงานตามโครงการหรือตามงานปกติของทางราชการหรือตามที่ตั้ง กลางสั่งมา ผู้บริหารก็อาจจะเกิดคำถามได้ และเมื่อมีคำถามแล้วก็ต้องอาศัยกระบวนการวิจัยมาเสริม เราเชื่อว่าผู้บริหารจะมีคำถามเหล่านี้ ยกเว้นผู้บริหารที่เข้าไปตามคำสั่ง โดยไม่ค่อยได้คิดตั้งคำถาม ซึ่งเราไม่อยากจะให้เป็นอย่างนั้น นี่เป็นความเชื่อของเรา เราเชื่อว่าเป็นกระบวนการดำเนินการที่ควร จะเกิดขึ้นอย่างเป็นวิทยาศาสตร์และเป็นระบบ เพื่อการแก้ปัญหาในการทำงานในพื้นที่ และเราเชื่อว่าตรงนี้การวิจัยมีบทบาทอย่างสำคัญ และการวิจัยที่ว่านั้นก็เป็นการศึกษาที่เราเรียกว่าการวิจัยระบบสาธารณสุข ไม่ใช่การวิจัยเชิงชีววิทยา วิทยาศาสตร์การแพทย์ หรือวิจัยทางห้องปฏิบัติการโดยทั่วไป ที่เราคุ้นเคยอยู่

ความสำคัญประการหนึ่งของแผนงานสนับสนุนการใช้การวิจัยระบบสาธารณสุข เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในพื้นที่ก็คือว่า ผู้ที่จะตัดสินใจริเริ่มงานนี้จะต้องเป็นเจ้าของพื้นที่ ส่วนกลางคือสถาบันฯ จะไม่เข้าไปสั่งการ อาจจะมีการชักชวนเล็กน้อยเพื่อให้เห็นความสำคัญ หรือเพื่อให้เกิดการพูดคุย

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์ แต่ว่าจะไม่มีการไปสั่ง ไม่มีการไปกำหนด เนื้อหาว่าจะต้องไปแก้ปัญหาที่ปัญหานี้ หรือวิจัยเรื่องนั้นเรื่องนี้โดยเด็ดขาด

แนวคิดที่ 3 การทำงานนี้เป็นการทำ งานร่วม เป็นการทำให้วิจัยที่ไม่ใช่วิจัยเพื่อเอา ผลวิจัยไปทำเอกสารวิชาการ แต่เป็นการวิจัย ที่เกิดจากความต้องการจะได้ข้อมูลไปแก้ปัญหา ต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่าข้อมูลที่ต้องการ เพิ่มเติม หรือการวิจัยที่ต้องการเพิ่มเติม จะ สามารถตอบสนองต่อความต้องการนั้นหรือไม่ จะทันเวลาหรือเปล่า จะถูกเรื่องหรือเปล่า การวิจัยอย่างนี้อาจจะไม่ใช่การวิจัยที่ใช้เวลา ยาวนาน เก็บข้อมูลมากมาย หรือแม้กระทั่ง อาจจะไม่จำเป็นต้องไปเคร่งครัดต่อ ระเบียบวิธีวิจัย หรือการใช้วิธีการทางสถิติ ที่สลับซับซ้อนมากมายเท่าไรนัก ถ้าหาก ว่าไม่มีเวลา หรือมีความจำเป็นแล้วเกิด ความต้องการที่จะวิเคราะห์ข้อมูล ขออย่าง เดียวคือให้คิดอย่างเป็นกลาง ไม่ใช่เอาข้อมูลมาเข้าข้างตัวเอง

แนวคิดที่ 4 โดยทั่วไปการวิจัยใน ลักษณะนี้จะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือมี ความคิดอย่างไรก็ลองแก้ปัญหาไป ลองเก็บ ข้อมูลไปแล้วเอาผลมาดู แล้วทำไปตามข้อมูล ตามความรู้ที่ได้มาติดตามดูว่าได้ผลดีหรือไม่ ดี ถ้าไม่ใช่วิธีที่ปรับปรับปรุงให้ดีขึ้น ลองหาวิธีการใหม่ ๆ หรือลองปรับตรงนี้ตรงนั้น การหา ข้อมูลเพิ่มเติม หรือการวิจัยจะเป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการลงมือแก้ปัญหา สลับกันไป อย่างนี้เรื่อยๆ จะไม่ใช่การวิจัยที่แยกตัวเอง มาจากการตัดสินใจหรือการลงมือปฏิบัติ งาน ซึ่งมักจะใช้เป็นการวิจัยให้ได้เอกสารไป ขอซี เราไม่ต้องการอย่างนั้น ตรงนี้เป็นจุด สับสนุนพอสมควรซึ่งต้องทำความเข้าใจให้ ตรงกัน

ถาม: ทำไมจึงเรียกว่าแผนงานส่งเสริมการใช้การวิจัยระบบสาธารณสุขเพื่อสนับสนุน การตัดสินใจในพื้นที่

ผู้บริหารจะต้อง เป็นผู้ริเริ่มที่จะ บอกเรา แล้วเรา เข้าไปเสริม อาจ เป็นผู้อำนวยการ หรือเสริมตาม งบประมาณ บางส่วน

ผอ.สมศักดิ์: ประเด็นที่หนึ่ง แผนงานนี้มุ่ง ให้การแก้ปัญหาในพื้นที่เกิดขึ้นโดยมีกระบวนการ การวิจัยเข้ามามีส่วนร่วมด้วย อันนี้เป็นประเด็น ที่หนึ่งซึ่งได้ตอบไปในคำถามก่อนนี้แล้ว

ประเด็นที่สอง เราเรียกว่าแผนงาน ส่งเสริมเพราะเราไม่คิดว่าเราจะไปบังคับใคร ผู้บริหารที่ตั้งคำถามได้จะต้องเป็นผู้ริเริ่มที่จะ บอกเรา แล้วเราเข้าไปเสริม การเสริมนี้ อาจจะเป็นการเสริมในด้านความรู้ทางด้าน วิชาการ เป็นการเสริมกำลังคนบางส่วนที่ อาจมีความรู้มากหน่อยเข้าไปทำงานกับเจ้า หน้าที่ นั่นก็เป็นการพัฒนาบุคลากร หรือ อาจเป็นการเสริมในด้านงบประมาณบางส่วน เพื่อการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อใช้บังคับติ สำหรับการทำงาน หรือจะเป็นการพัฒนา ทางด้านอื่นๆที่จะทำให้คนในพื้นที่มีความ สามารถสูงขึ้นในการตั้งคำถาม เก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล แปลผลข้อมูล และนำไปสู่ การแก้ปัญหาได้

ถาม: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขให้การ สนับสนุนโครงการในแผนงานนี้อย่างไร

ผอ.สมศักดิ์: เมื่อแนวคิดเป็นอย่างไรว่า เรามั่นใจว่าพื้นที่เป็นผู้ริเริ่ม สถาบันฯจึงได้ ให้การสนับสนุนต่างๆ ดังนี้

1. การสนับสนุนทางวิชาการ เรามี นักวิชาการของเราซึ่งมีความเข้าใจระบบ สาธารณสุข มีความสามารถในเชิงวิเคราะห์ หรือตั้งคำถาม คือเป็นคนขี้สงสัย ชอบตั้ง คำถาม ชอบดูข้อมูล ชอบวิเคราะห์ใน ลักษณะต่างๆ หรือไม่ก็มีการติดต่อกับ อาจารย์ในมหาวิทยาลัยให้ไปช่วยทำงานวิชา การกับจังหวัดต่างๆ ในระดับพื้นที่เลยเพื่อ ให้เกิดการตั้งคำถาม การวิเคราะห์ข้อมูล หรือสามารถมองข้อมูลในลักษณะที่แตกต่าง ออกไปจากการมองแบบทั่วๆ ไปเพื่อให้เห็น ภาพที่กว้างยิ่งขึ้น เพราะว่าจุดสำคัญอยู่ที่การ ตั้งคำถามแล้วดูว่าตัวเองมีข้อมูลอะไรอยู่ ก่อนที่จะไปเก็บเพิ่มเติมบ้าง ไม่ใช่บังคับไป

ตามทฤษฎีอย่างเดียว

2. ถ้าจังหวัดต้องการทำโครงการ แต่เห็นว่าเจ้าหน้าที่ในพื้นที่มีความรู้ไม่พอในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม หรือในการตั้งคำถาม ก็อาจขอให้เราไปช่วยฝึกอบรม คือนอกจากสถาบันจะส่งคนเข้าไปช่วยคิดแลกเปลี่ยนประสบการณ์วิชาการ ช่วยกันดูข้อมูล ช่วยกันตั้งคำถามแล้ว อาจจะจัดอบรมเจ้าหน้าที่ได้ด้วย แต่เราไม่จัดอบรมระเบียบวิธีการวิจัยอย่างที่ชอบทำกันทั่วไป คือพูดในเชิงทฤษฎีแล้วไม่เข้าตรงตามเนื้อเรื่องของปัญหาที่ต้องเผชิญอยู่จริงในพื้นที่ อาจมีการผสมผสานสลับกันไปมา พูดง่ายๆ คือไม่จำเป็นต้องมีการอบรมเรื่องระเบียบวิธีการวิจัย แต่เราทำกันไปเรียนรู้กันไป ตัวอย่างที่เราทำอยู่ที่สมุทรปราการ มีลักษณะเป็นการพูดคุยกัน ทำงานกันไปเรื่อยๆ ในขณะที่พูดคุยกันไปกับคนของสถาบันฯหรืออาจารย์จากมหาวิทยาลัยก็จะค่อยๆ สอดแทรกหลักทฤษฎี แนวคิดระเบียบวิธีวิจัยไปอย่างกลมกลืน จนเจ้าหน้าที่สามารถตั้งคำถามเป็น วางแผน เก็บข้อมูลเป็น วิเคราะห์ข้อมูลได้ คือ สามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น และค้นหาคำตอบด้วยตนเองเพิ่มขึ้นในระดับหนึ่ง

3. การให้เงินอุดหนุนโดยอาจให้จังหวัดไปหาที่ปรึกษาทางวิชาการเองก็ได้ ถ้าจังหวัดไม่ต้องการความช่วยเหลือจากสถาบันฯโดยตรง หรือมีอาจารย์ที่ทำงานร่วมกันอยู่เดิมแต่อยากจะลองกระบวนการนี้ เราก็ให้เงินอุดหนุนไป จังหวัดสามารถใช้จ่ายเงินนี้จ่ายเป็นค่าตอบแทนอาจารย์ พิมพ์เอกสารวิชาการแจกเจ้าหน้าที่ หรือจะนำเงินนี้ไปจัดประชุมพบปะพูดคุยกันภายในกลุ่มเจ้าหน้าที่ หลังจากที่ได้ฟังการอบรมมาแล้ว หรือไปปรึกษาหารือวางแผนการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือแม้กระทั่งนำเอาเข้าไปวิเคราะห์ข้อมูล บางจังหวัดทำงานเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ อาจเอาเงินจำนวนนี้ไปจ้างนักเขียนโปรแกรมคอม-

เราไม่จัดอบรม ระเบียบวิธีวิจัย แต่จะใช้วิธีพูด คุยกันไปทีละ ทีละที แล้วสอด แทรกทฤษฎี แนวคิด ระเบียบ วิธีวิจัยไป อย่างกลมกลืน

พิวเตอร์ก็ได้ ซึ่งต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่สถาบันมีอยู่ ซึ่งคล่องตัวพอสมควร เราไม่คิดว่าเราจะให้เงินจังหวัดเป็นค่าใช้จ่ายในการเก็บข้อมูลหรือการวิจัยโดยตรง เพราะเราเชื่อว่าจังหวัดมีความสามารถทางงบประมาณจำนวนหนึ่งได้อยู่แล้ว แต่เราไม่ได้จำกัดอะไรมากนัก จังหวัดอาจจะเอาเงินที่ได้จากสถาบันฯไปใช้จ่ายในการเก็บข้อมูล เช่น ค่าเบี้ยเลี้ยงพนักงานเก็บข้อมูล ค่าทำแบบสอบถาม ค่าพิมพ์แบบสอบถามก็ได้ แต่เราคิดว่าตรงนี้ใช้เงินมาก ดังนั้น ถ้าจังหวัดมีเงินของตัวเองส่วนหนึ่งน่าจะเก็บเงินของสถาบันฯ ไว้ใช้จ่ายในส่วนที่ไม่สามารถใช้จากเงินงบประมาณปกติได้ก็จะดีกว่า

ที่แน่ ๆ เราไม่หวังว่าเงินที่สถาบันสนับสนุนจะมากพอที่จะนำไปแก้ปัญหาโดยตรง พูดง่ายๆ ว่าจังหวัดอาจจะแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อย่าหวังว่าจะนำเงินที่สถาบันฯ ให้ไปลงมือแก้ปัญหา ซื้อมือเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ หรือใช้เป็นค่าเบี้ยเลี้ยงเจ้าหน้าที่ออกดำเนินการแก้ปัญหาโดยตรงนั้นขอให้ใช้งบประมาณของจังหวัด เพื่อให้เข้าลักษณะเป็นความร่วมมือกันอย่างแท้จริง

ถาม: สถาบันฯ หวังผลอะไรจากโครงการ ในแผนงานนี้

นพ.สมศักดิ์: ความหวังที่สำคัญที่สุดคือในที่สุดแล้วจังหวัดต่างๆ พื้นที่ต่างๆ จะสามารถแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ไม่ทำเพียงแต่ตามคำสั่งไปวันๆ หรือไปเรื่อยๆ แต่รู้จักคิดค้นหาวิธีที่จะทำตามคำสั่งให้ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ อะไรที่ไม่มีใครสั่งก็จะสามารถวิเคราะห์จนเห็นความจำเป็นแล้วหาทางแก้ปัญหาได้ สิ่งที่ถูกสั่งมาก็จะใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล คือตรงเป้าและประหยัด เพราะในที่สุดเราหวังว่าเมื่อคิดเป็นก็จะวางแผนได้ตรงเป้ายิ่งขึ้น จะวางแผนการใช้จ่ายได้ดีขึ้น และเมื่อสามารถตรวจสอบด้วยการวิจัยได้เป็น

ระยะๆซึ่งจะยิ่งทำให้มั่นใจยิ่งขึ้นว่าการทำงานนั้นจะตรงเป้าและมีประสิทธิภาพสูง อันนี้เป็นเป้าหมายสุดท้าย

เป้าหมายเฉพาะหน้า เราหวังว่าเจ้าหน้าที่ในจังหวัดหรือในพื้นที่จะมีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา ในการตั้งคำถาม ในการเก็บข้อมูล จนกระทั่งเกิดความรู้ความเข้าใจในสถานการณ์และวิธีดำเนินการที่ดีกว่าเดิม พุดง่าย ๆคือมีความรู้ความเข้าใจที่สูงขึ้น แต่ยังไม่ถึงขั้นได้ก็ไม่ใช่เป็นไร เพราะเรารู้ว่าจากความรู้ความเข้าใจที่สูงขึ้นกว่าจะไปแก้ปัญหาดีได้หรือใช้ทรัพยากรได้ดีขึ้น ยังต้องการความรู้ทางด้านการบริหารจัดการ และปัจจัยเอื้ออำนวยอื่น ๆอีกมากมาย แต่อย่างน้อยเจ้าหน้าที่มีความรู้ความเข้าใจดีขึ้นก็โอเค สิ่งที่เราไม่หวังเลย คือการดำเนินงานเพื่อผลิตเอกสารงานวิจัยหรือทำผลงานวิชาการเฉยๆ ถ้าผลงานวิชาการหรือเอกสารวิชาการเป็นผลพลอยได้ เนื่องมาจากการได้นำเอาความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา เราจึงจะพอใจ

ตรงนี้อาจจะมีประเด็นที่น่าสนใจที่ผมนอยากขอแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สมมุติพื้นที่หนึ่งสามารถวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ได้ข้อมูลมาแล้วก็แก้ปัญหาไป เจ้าหน้าที่ฉลาดขึ้น ตั้งคำถามเป็น วางแผนการเก็บข้อมูลเป็น วิเคราะห์ข้อมูลเป็น และเข้าใจตีความข้อมูล เรียกว่าฉลาดขึ้น มีความสุขมากขึ้นว่าตัวเองรู้เท่าทันแล้วว่าจะวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับงานของตัวเองอย่างไร แต่เอกสารวิชาการหรือข้อมูลที่ได้ยังไม่มีความรู้ที่ลงดีพิมพ์ได้ ก็คงไม่เป็นที่น่าเสียหายประการใด ในทางตรงกันข้ามหากว่ามีการศึกษาวิจัยจนได้เอกสารวิชาการ แต่เอาไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาไม่ได้ หรือคนทำเอกสารวิชาการก็ทำไป ผู้บริหารไม่เกี่ยวข้องและไม่สนใจนำข้อมูลไปใช้ อย่างนี้เราไม่อยากจะเห็น เพราะเราคิดว่าทำอย่างนั้นคงไม่สอดคล้องกับปรัชญาหรือ

หวังให้คนฉลาดขึ้น เมื่อฉลาดแล้วจะสามารถทำงานแก้ปัญหาได้ดีที่สุด ผลพลอยได้เป็นเอกสารวิชาการได้ครบถ้วนวิชาการมากขึ้น

แนวคิดของแผนงานนี้อย่างแน่นอน

ดังนั้น ถ้าจะตอบว่าหวังอะไรจริงๆ คงต้องตอบว่าหวังให้คนฉลาดขึ้น หวังว่าเมื่อคนฉลาดแล้วจะสามารถดำเนินการจนกระทั่งแก้ปัญหาได้ดีที่สุด สุดท้ายเมื่อฉลาดขึ้นและแก้ปัญหาได้ ถ้าจะมีผลพลอยได้เป็นเอกสารวิชาการจนกระทั่งได้เกียรติยศชื่อเสียงหรือเครดิตทางวิชาการมากขึ้นก็น่าจะดี

นอกจากนั้นแล้วจริงๆยังมีความคาดหวังอีกประการหนึ่งคือ เราคิดว่าเราสามารถชวนให้มหาวิทยาลัย หรือสามารถให้มหาวิทยาลัยมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาในพื้นที่ได้มากขึ้น ซึ่งในส่วนนี้ มหาวิทยาลัยต่าง ๆก็มีความกระตือรือร้นและสนใจอยู่แล้ว ซึ่งจะเป็นโอกาสให้อาจารย์ในมหาวิทยาลัยได้มีโอกาสรับรู้สภาพต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่ แล้วสามารถนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานในพื้นที่ไปปรับเปลี่ยนในเรื่องการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนสายวิทยาศาสตร์การแพทย์ ไม่ว่าจะ เป็นแพทย์ พยาบาล เกษษกร ทันตแพทย์ และอื่นๆ เกิดโอกาสเรียนรู้ที่สอดคล้องกับปัญหาจริงของพื้นที่ได้มากยิ่งขึ้น อันนี้เป็นการเปิดโอกาส ที่จริงเราเข้าใจว่ามหาวิทยาลัยทำอย่างนั้นอยู่แล้ว แต่ว่าแผนงานนี้จะช่วยให้มหาวิทยาลัย มีโอกาสที่จะประสาน กับจังหวัดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น

ถาม: ขอทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมา
พ.ส.ส.กต: การดำเนินงานที่ผ่านมา มีจังหวัดที่เข้าร่วมในโครงการหลายแห่ง เราเริ่มที่จังหวัดสมุทรปราการ อุบลราชธานี พิจิตร ตรัง หนองคาย และกำลังมีการประสานกับบางจังหวัด

เราได้รับคำขอจากจังหวัดบางจังหวัด ขอทราบว่าจะสถาบันฯมีแผนงานนี้เกิดขึ้นก็มาขอให้เราไปอบรมนักวิจัยให้ ซึ่งขอเรียนตรงๆว่าเราไม่อยากจะทำอย่างนั้น เพราะเราไม่ต้องการให้กระบวนการพัฒนาการวิจัยหรือ

การพัฒนา นักวิจัยแยกส่วนออกไปจากกระบวนการตัดสินใจ ดังที่ได้เรียนตอนต้นแล้ว

คำขออีกลักษณะหนึ่งคือขอทุนวิจัย เพราะ เจ้าหน้าที่อยากทำวิจัยเรื่องนั้นเรื่องนี้ ที่ส่งมาเป็นโครงการดี ๆ ทั้งนั้น เจ้าของโครงการนำให้การสนับสนุนเพราะเป็นนักวิจัยในพื้นที่ ซึ่งเราทราบดีว่าถ้าคนในพื้นที่ ซึ่งต้องยุ่งอยู่กับงานปกติมากมายแล้วอยากทำวิจัย อยากทำงานวิชาการ น่าจะให้การสนับสนุน แต่เราอยากขอคุยว่างานวิจัยนั้นใครเป็นคนนำผลไปใช้ เห็นหรือยัง ตรงที่เป็นปัญหาแก้ไปหรือยัง จะวิจัยเพื่อให้รู้ดีขึ้นเฉย ๆ โดยไม่รู้ว่าจะนำไปทำอะไรบ้าง จะไม่มี Action อะไร อย่างกรณีที่มีการตั้งสมมุติฐานการวิจัย ถ้าวิจัยแล้วเป็นไปตามสมมุติฐานจะทำอย่างนี้ ถ้าไม่เป็นจะไม่ทำอย่างนี้ จะทำอย่างไรโน้นแทนหรือเปล่า พบว่าส่วนใหญ่ไม่ได้วางแผนถึงขนาดนั้น ส่วนใหญ่ตอบว่า ไม่รู้สิคะว่าเจ้านายดิฉันจะสนใจหรือไม่สนใจยังไม่ทราบ พอให้ไปถามเจ้านาย เพื่อเกิดความมั่นใจก็หายไปเลย อย่างนี้ยังไม่เข้า criteria ที่เราจะให้การสนับสนุน สรุปว่าการดำเนินการที่ผ่านมา เรามีการพูดคุยปรึกษากันอยู่มากทีเดียว

ถาม: ขอทราบแผนการในอนาคตที่จะสนับสนุนหรือขยายการสนับสนุนในพื้นที่

บพ.สมศักดิ์: เราได้ข้อสรุปเบื้องต้นว่า น่าจะทำการตลาดให้ดีขึ้น เนื่องจากสินค้าที่เราจะขายคือแนวคิดอันนี้ จะเขียนใส่ในกระดาษแล้วพิมพ์แจกก็ใช่ที่ ครั้นเราจะใช้วิธีซึ่งเราคิดว่าน่าจะจะได้ผลดี คือตระเวนไปขายตรง คือไปหาผู้บริหารในจังหวัดต่างๆ ไปพูดคุยชี้แจงให้ฟัง เราพบว่ามีปัญหา เพราะเราไม่สามารถเดินทางไปทุกจังหวัดได้ ที่ผ่านมาระหว่างใช้ทั้ง 2 วิธี คือโฆษณากว้างๆ ให้คนรู้ โดยส่งแผนงานไปยังจังหวัดต่างๆ มีโอกาสที่ไหนเราก็จะบอกให้รู้ว่าเรามีแผนงานนี้ ใครสนใจเสนอโครงการเข้ามา คนที่คิดว่ามีแนว

คิดไม่ตรงกับเรา หรือมีความ สนใจเรื่องวิจัยอยากจะทำมาร่วมเรายินดีที่จะคุยด้วย ใครมาขอทุนวิจัย ใครมาขอให้อบรมเจ้าหน้าที่ เราก็ขอคุยด้วยทันที เราถือว่ามีความสนใจอีกอย่างหนึ่งที่เราคิดจะทำต่อคือ เราจะลองรับสมัคร ใครมีความสนใจก็สมัครมา ใครที่ได้อ่านวารสารฉบับนี้ จังหวัดใดได้อ่านวารสารฉบับนี้ เกิดความสนใจ ก็รับสมัครมา เรายินดีเดินทางไปคุยกับจังหวัดต่างๆ ที่ไฟก็สว่างขึ้น จะไม่ไปแบบเหวี่ยงแห แต่จะไปคุย เมื่อเราเห็นว่ามีโอกาสหรือความพร้อมพอสมควร อันนี้เป็นแนวคิดที่เราจะขยายการสนับสนุนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น แต่อย่างที่ผมเรียนว่า จริงๆถ้าเกิดบอกว่าคุณคือสถานการณ์ดีขึ้นมาก จังหวัดต่างๆ สนใจมากขึ้นแล้ว มาขอสัก 30 จังหวัด ก็ขออนุญาตเลือกจังหวัดที่พร้อมมากกว่าก่อนนะครับ

ถาม: จังหวัดอื่นๆที่สนใจจะเริ่มต้นอย่างไร

บพ.สมศักดิ์: ถ้าเพียงแต่ผู้บริหารในจังหวัดคิดว่าตนเองอยากลองเอาการวิจัยมาช่วยในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ ขอให้เริ่มตรงนั้น ไม่ต้องสนใจว่าการวิจัยแปลว่าอะไร จะวิจัยได้ก็แก่ก็มุม ขอให้เริ่มต้นตรงนี้ก่อนคือ ผู้บริหารมีความตั้งใจที่จะใช้การวิจัย หรือสนใจที่จะแก้ปัญหา หรือสนใจที่จะทำงานต่างไปจากที่ทำอยู่เดิมๆ สนใจที่จะทำงานให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ขอให้เริ่มลักษณะนี้ก่อน แล้วติดต่อมาที่สถาบันฯได้เลย

หรือบางจังหวัดอาจขอประเมินตนเองด้วย คือมีทีมนักวิชาการที่พร้อมอยู่แล้วหรือทางกลับกัน ผู้บริหารเห็นว่ามีทีมนักวิชาการในจังหวัดอยู่แล้ว อยากจะสนับสนุนพวกเขา โดยอาจยังไม่รู้ว่าถ้าสนับสนุนพวกนี้แล้วจะช่วยการทำงานของตนเองให้ดีขึ้นได้อย่างไร แต่อยากสนับสนุนเขา ไม่ใช่เพื่อให้เขาได้มีชื่อเสียง เป็นนักวิชาการหรือมีผลงาน

**สาระกัมม
ตลาดให้ดีขึ้น
สินค้าที่เราระบาย
คือแนวคิดตาม
แผนงานนี้ ใคร
มีความสนใจก็
สมัครมา**

ทางวิชาการ แต่อยากสนับสนุนเขา ให้เขาสามารถช่วยผู้บริหารได้มากขึ้น ในทางใดทางหนึ่งก็ได้ ถ้ามีสถานการณ์อย่างนี้เกิดขึ้นจะเป็นแบบไหนก็ได้ อย่างนี้ติดต่อมาที่สถาบันฯ ได้เลย จะเขียนจดหมาย หรือทำหนังสือมาถึงผู้อำนวยการสถาบันฯ ก็ได้ หรือจะติดต่อมาที่เจ้าหน้าที่ของเราก็ได้ จะติดต่อมาที่ผมโดยตรง หรือติดต่อมาที่คุณหมอ ยงยุทธ ขจรธรรม ในฐานะหัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือคุณหมอสุภกร บัวสาย ในฐานะรองผู้อำนวยการ สถาบันฯ ก็ได้ หรือติดต่อที่นักวิชาการทั้งหลายของสถาบันฯ ก็ได้

สำหรับคำว่าพื้นที่ ผมลืมนึกไปในตอนต้น จริงๆ หมายถึงตัวโรงพยาบาลจังหวัดก็ได้ ถ้าโรงพยาบาลจังหวัดหรือโรงพยาบาลใหญ่ เราถือว่าการบริหารจัดการหรือการแก้ปัญหาหรือการทำงานเป็นพื้นที่หนึ่งๆ อาจไม่ต้องไปยุ่งกับชุมชนหรือชาวบ้าน ถ้าผู้บริหารโรงพยาบาลเกิดความสนใจก็ติดต่อมาได้ เรามีผู้รับผิดชอบด้านนี้เป็นพิเศษคือ คุณหมอนุวัฒน์ ศุภษุติกุล เพราะคุณหมอนุวัฒน์รู้เรื่องโรงพยาบาลดีกว่าทุกคนในสถาบัน สามารถพูดคุยวิเคราะห์หรือช่วยคิดได้และช่วยดูว่าจะปรับตรงนี้ได้อย่างไร ซึ่งในส่วนนี้เราได้คุยกับโรงพยาบาลไปประมาณ 10 แห่ง มีข้อตกลงคร่าวๆ ว่าจะเริ่มทำงานกันอย่างไร ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไปของกระทรวงสาธารณสุขก็ติดต่อมาได้ หรือแม้กระทั่งโรงพยาบาลของทางราชการอื่นๆ เช่น โรงพยาบาลของ กทม. โรงเรียนแพทย์ ฯลฯ แม้กระทั่งโรงพยาบาลเอกชนแห่งไหนถ้าเกิดสนใจจะติดต่อมาเราก็ยินดีที่จะไปคุยด้วยเพื่อลองดูว่าจะมีโอกาสร่วมมือกันนำการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาการทำงานของโรงพยาบาลต่างๆ นั้นอย่างไร ไม่ได้จำกัดเฉพาะราชการเท่านั้น และไม่จำกัดเฉพาะกระทรวงสาธารณสุขเท่านั้น ประสบการณ์ที่ผ่านมา เราใช้เวลามากพอสมควรในการพูดคุยกัน

**โรงพยาบาล
จังหวัด หรือ
โรงพยาบาล
ใหญ่ เราถือว่าเป็นพื้นที่ที่มือ
ถือ ถ้าผู้บริหาร
โรงพยาบาล
สนใจก็ติดต่อ
ได้ โรงพยาบาล
เอกชนเราก็ไป
จำกัด**

หลายรณกว่าจะตกลงกันได้ หรือเข้าใจตรงกันดังนั้นผู้ที่สนใจอย่าเพิ่งหมดแรง ทางสถาบันฯ เราไม่หมดแรงง่าย ๆ ครับ

ถาม: การดำเนินงานที่ผ่านมามีปัญหาหรือไม่

นพ.สมศักดิ์: มีปัญหาอยู่ 2-3 ประการ คือ

1. เรื่องความเข้าใจ อย่างที่ผมได้เรียนไว้แล้ว ซึ่งไม่ใช่ปัญหาใหญ่ เราพยายามแก้โดยทำความเข้าใจกันไปเรื่อยๆ

2. ปัญหาในการประสานกับมหาวิทยาลัย เพื่อเชิญมหาวิทยาลัยเข้ามาประกบคู่กับจังหวัดต่างๆ แต่ถ้าจังหวัดไหนมีอาจารย์ของมหาวิทยาลัยหรือมีนักวิชาการที่เคยประกบทำงานร่วมกันอยู่แล้วและอยากจะทำแบบนี้อยู่แล้วก็ง่ายหน่อย

3. ผู้บริหารเปลี่ยนบ่อย งานนี้ผู้บริหารเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ถ้าผู้บริหารเปลี่ยนบ่อยอาจทำให้เราเกิดความขลุกขลักในการประสาน ซึ่งต้องเริ่มต้นใหม่ ถึงแม้ทีมวิจัยหรือนักวิชาการจะเหมือนเดิม ตรงนี้ผมขออนุญาตให้เครดิตแก่คุณหมอทรงกิจ อติวานิชยพงศ์ ซึ่งเป็นนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ เมื่อตอนตกลงกับสถาบันฯว่าจะทำโครงการร่วม ท่านยืนยันเลยว่าตนเองจะไม่ย้ายไปไหน จะขออยู่ทำโครงการนี้ เพื่อจะอยู่พุงให้ถึงขีดที่พอปล่อยได้เสียก่อน เมื่อผู้บริหารคนใหม่เข้ามาหลังจากนี้ ทีมนักวิชาการก็จะมีความสามารถและเกิดความคล่องตัวคล่องแคล่วที่จะสนับสนุนผู้บริหารคนนั้นๆ ให้ทำงานเป็นระบบมากขึ้น พุดง่าย ๆ คือสร้างความพร้อมจนพร้อมแล้ว เราเชื่อมั่นว่าเมื่อทีมพร้อมถึงจุดหนึ่งแล้ว ผู้บริหารจะสบาย เห็นประโยชน์ของการดำเนินงานนี้ ซึ่งก็จะให้การสนับสนุนต่อไปแน่

ถาม: มีอะไรจะฝากเพิ่มเติมหรือไม่

นพ.สมศักดิ์: ผมฝากโดยสรุปว่า เรายินดีเข้าไปร่วมทำงานกับพื้นที่ โดยถือหลัก

การทำงาน อย่างนี้

หนึ่ง ต้องช่วยกันคิด ไม่มีใครรู้ดี
กว่าใคร ทางสถาบันฯ ก็มีใช้ว่าจะรู้ดีไปเสีย
ทุกเรื่อง

สอง จังหวัดหรือพื้นที่เป็นใหญ่ใน
การตัดสินใจ จะทำ ไม่ทำ จะทำเรื่องอะไร
จะทำอย่างไร ขออย่างเดียวเท่านั้นให้การตัดสินใจ
อยู่บนพื้นฐานของการมีและใช้ข้อมูล

สาม อย่าหวังเอกสารทางวิชาการ
หรือหวังเครดิตทางวิชาการเพื่อเลื่อนซีเป็น
สำคัญ แต่เราหวังว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง
จะมีความสามารถสูงขึ้น และหวังว่าปัญหา
จะได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ และมีการ
ใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพสูงมาก
ยิ่งขึ้น

